

Pārtikas un bioloģiskie atkritumi – komunikācijas izaicinājumi

Vineta Kleinberga, RSU pētniece

Elīna Dāce, RSU, BSC un LU pētniece

Raimonda Soloha, LU doktorante, pētniece

Dialogs ar zinātni. 4.saruna.

2023.gada 8.decembrī (tiešsaistē)

Projekts «**Pārtikas atkritumu rašanās sociālekonomiskās ietekmes novērtējums Latvijā**» (RSU grants, 6-ZD-22/2/2022)

Projekta vadītāja: Dr.sc.ing. Elīna Dāce

Projekta īstenošanas laiks: 01.04.2022. - 31.03.2023.

Mērķis: analizēt pārtikas atkritumu rašanās sociālekonomisko kontekstu Latvijas sabiedrībā un pārtikas ražošanas un izplatīšanas uzņēmumos, kā arī novērtēt pārtikas atkritumu rašanās novēršanas vai valorizācijas potenciālo nozīmi Latvijas tautsaimniecībā.

Pārtikas atkritumi

Definīcija: **Visu veidu pārtika, kas kļuvusi par atkritumiem.** Pie pārtikas nepieder dzīvnieku barība, dzīvi dzīvnieki (ja vien tie nav sagatavoti laišanai tirgū patēriņam cilvēku uzturā), augi pirms novākšanas, zāles, kosmētiskie līdzekļi, tabaka un tabakas izstrādājumi, narkotiskās vai psihotropās vielas, kā arī atliekas un piesārņotāji (VARAM, 2010, 2021).

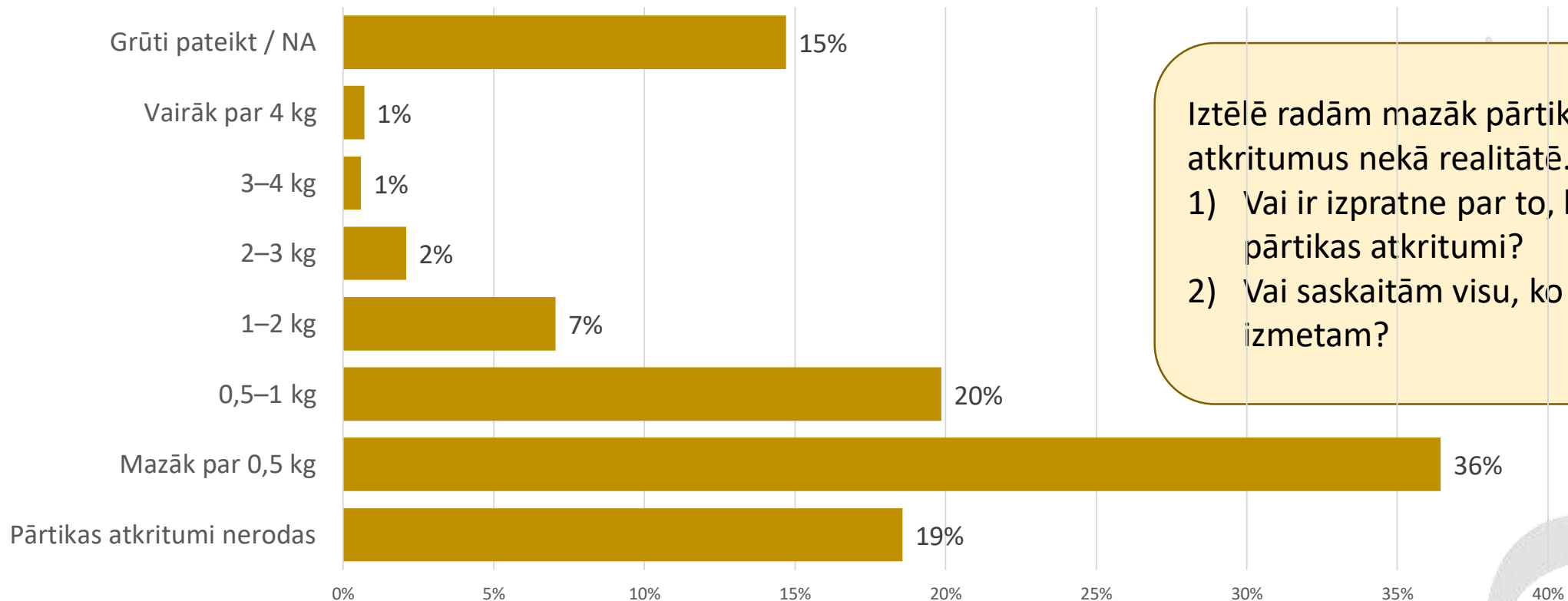
- Pārtikas **ēdamā daļa** – visa pārtika, kas paredzēta lietošanai cilvēku uzturā.
- Pārtikas **neēdamās daļas** ir, piemēram, kauli, asakas, riekstu čaulas, olu čaumalas, gliemežvāki, serdes, mizas (Belousa et al., 2020; VARAM, 2021), ko cilvēki uzturā parasti nepatērē. Pārtikas neēdamās daļas dēvē arī par **nenovēršamajiem jeb neizbēgamajiem pārtikas atkritumiem**. To, kas tiek uzskatīts par pārtikas neēdamo daļu, ietekmē dažādi socio-ekonomiskie un kulturālie faktori. Tādējādi to, ko kāds uzskata par neēdamu pārtiku, cits patērē uzturā.

Pirmie mēģinājumi novērtēt un vienoti mērīt pārtikas atkritumus Latvijā - Latvijas Atkritumu saimniecības asociācija (LASA). Novērtējums rāda, ka **Latvijā mājsaimniecība vidēji rada ~190 kg pārtikas atkritumu gadā (83 kg pārtikas atkritumu uz personu gadā vai 1,6 kg – nedēļā)** (LASA, 2021).

LASA pētījums parāda, ka cilvēkiem **trūkst zināšanu, pieredzes un motivācijas** mērīt un novērtēt pārtikas atkritumus mājsaimniecībās. Tāpat nav izpratnes, kas ir un kas nav pārtikas atkritumi.

Cik daudz pārtikas atkritumus radām?

Jūsaprāt, cik daudz pārtikas atkritumu (iekļaujot pārtikas ēdamās un neēdamās daļas, kā arī šķidros pārtikas produktus) rada viens Jūsu mājsaimniecības loceklis nedēļā?

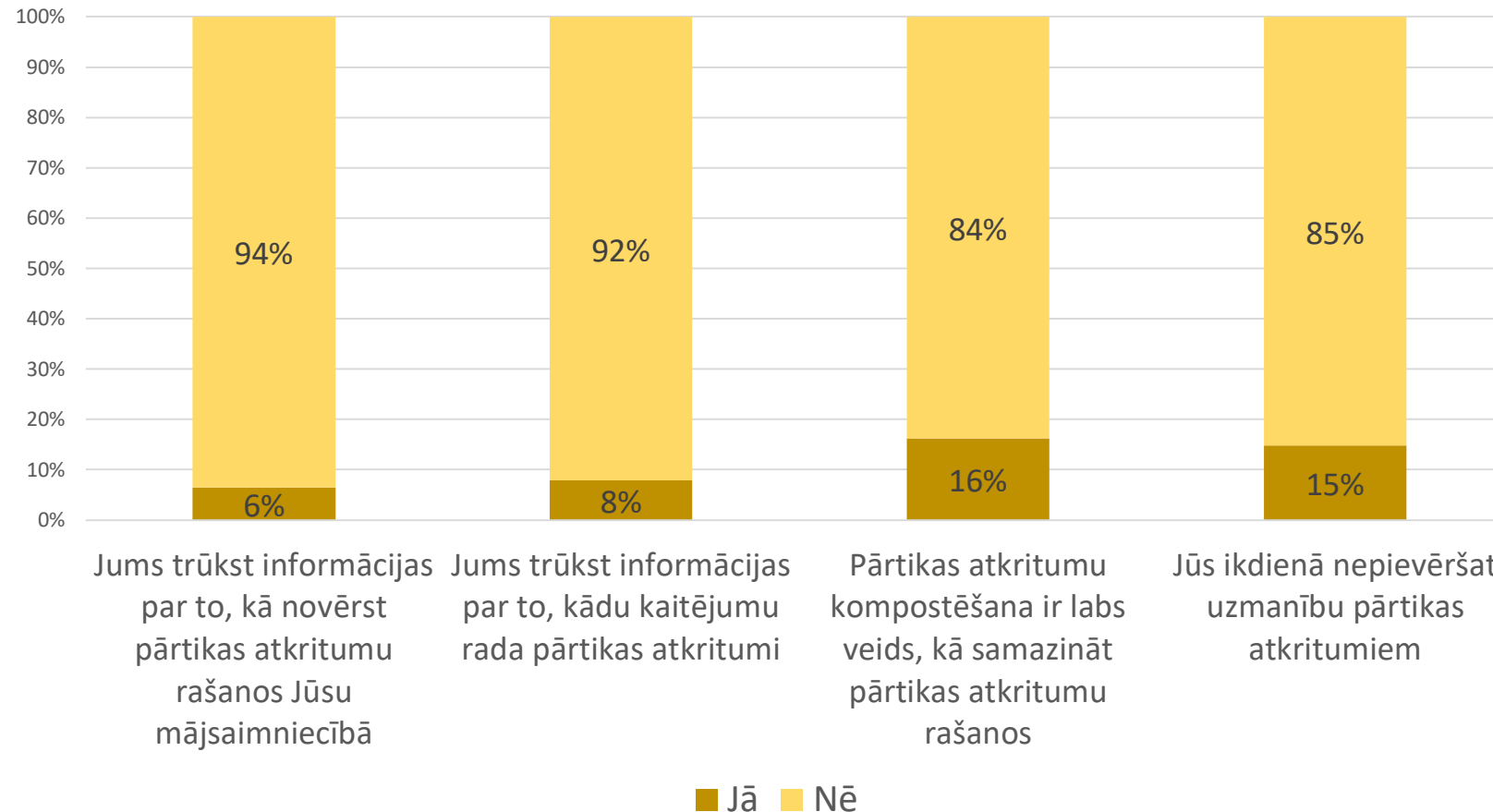

Iztēlē radām mazāk pārtikas atkritumus nekā realitātē.

- 1) Vai ir izpratne par to, kas ir pārtikas atkritumi?
- 2) Vai saskaitām visu, ko izmetam?

Cik informēti esam par jautājumiem, kas saistīti ar pārtikas atkritumiem? (1)

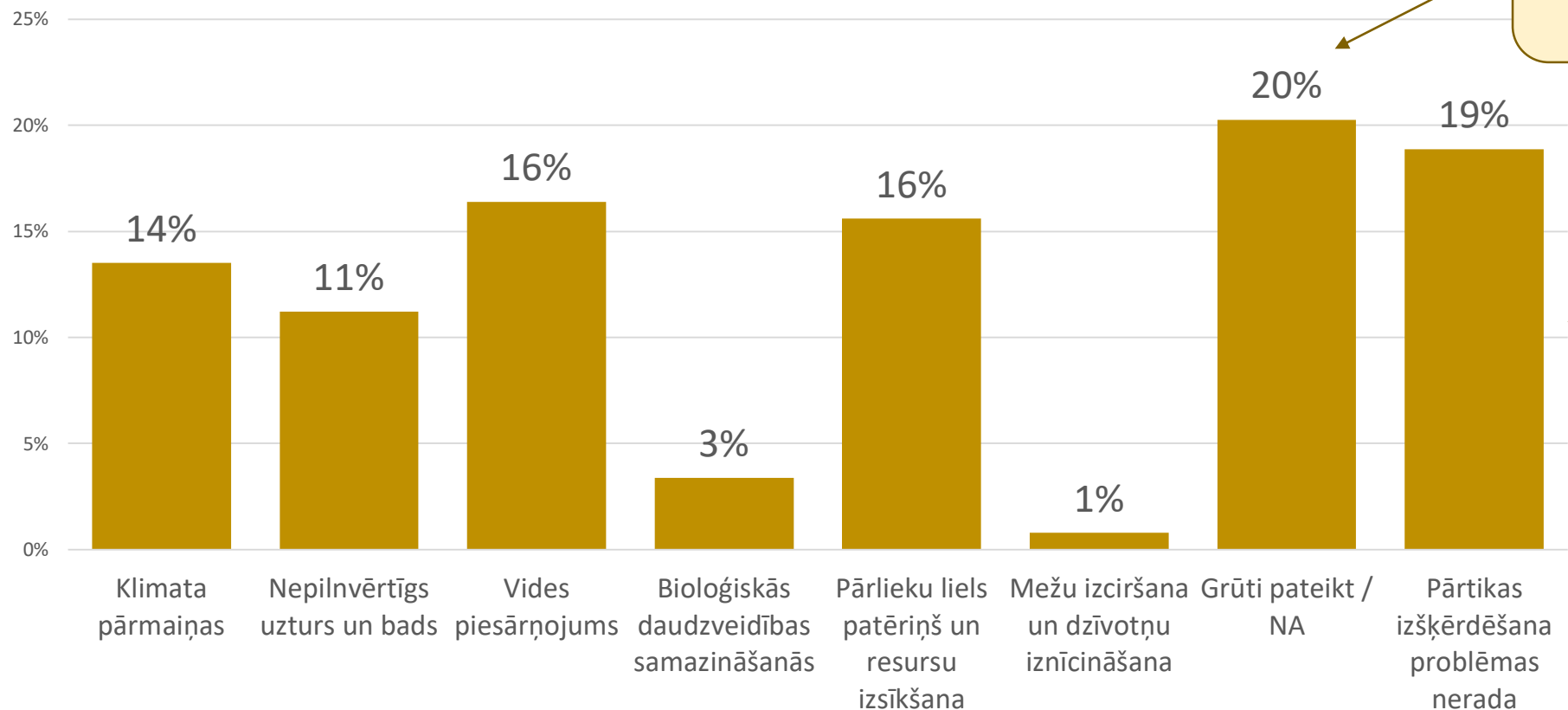
Lūdzu, norādiet, vai piekrītat minētajiem apgalvojumiem

Vāja informētība vai informētībai neatbilstoša rīcība?

Cik informēti esam par jautājumiem, kas saistīti ar pārtikas atkritumiem? (2)

Kādas, Jūsaprāt, ir galvenās problēmas, ko rada pārtikas izšķērdēšana?

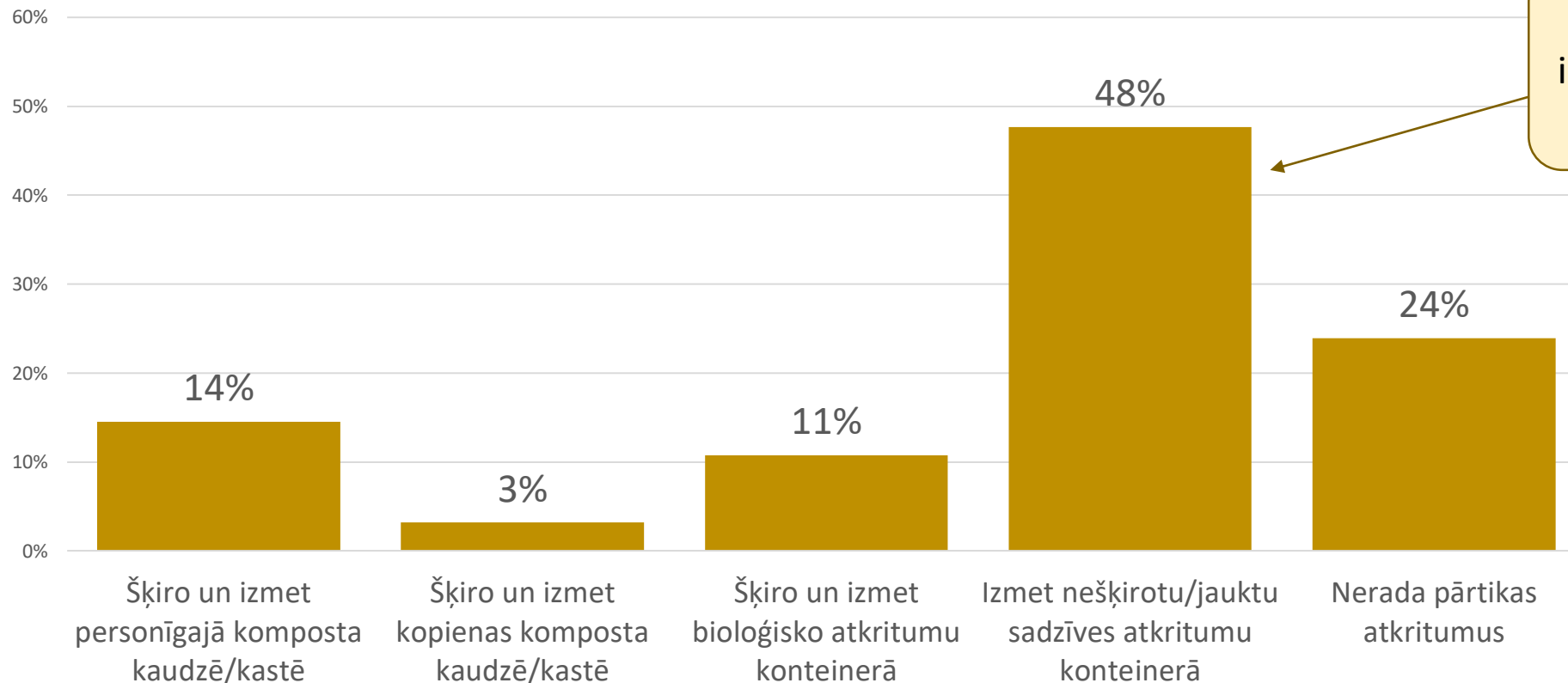

Tikai 8% norādīja, ka trūkst informācijas par šo jautājumu

Vai saņemtās informācijas kvalitāte ir pietiekama?

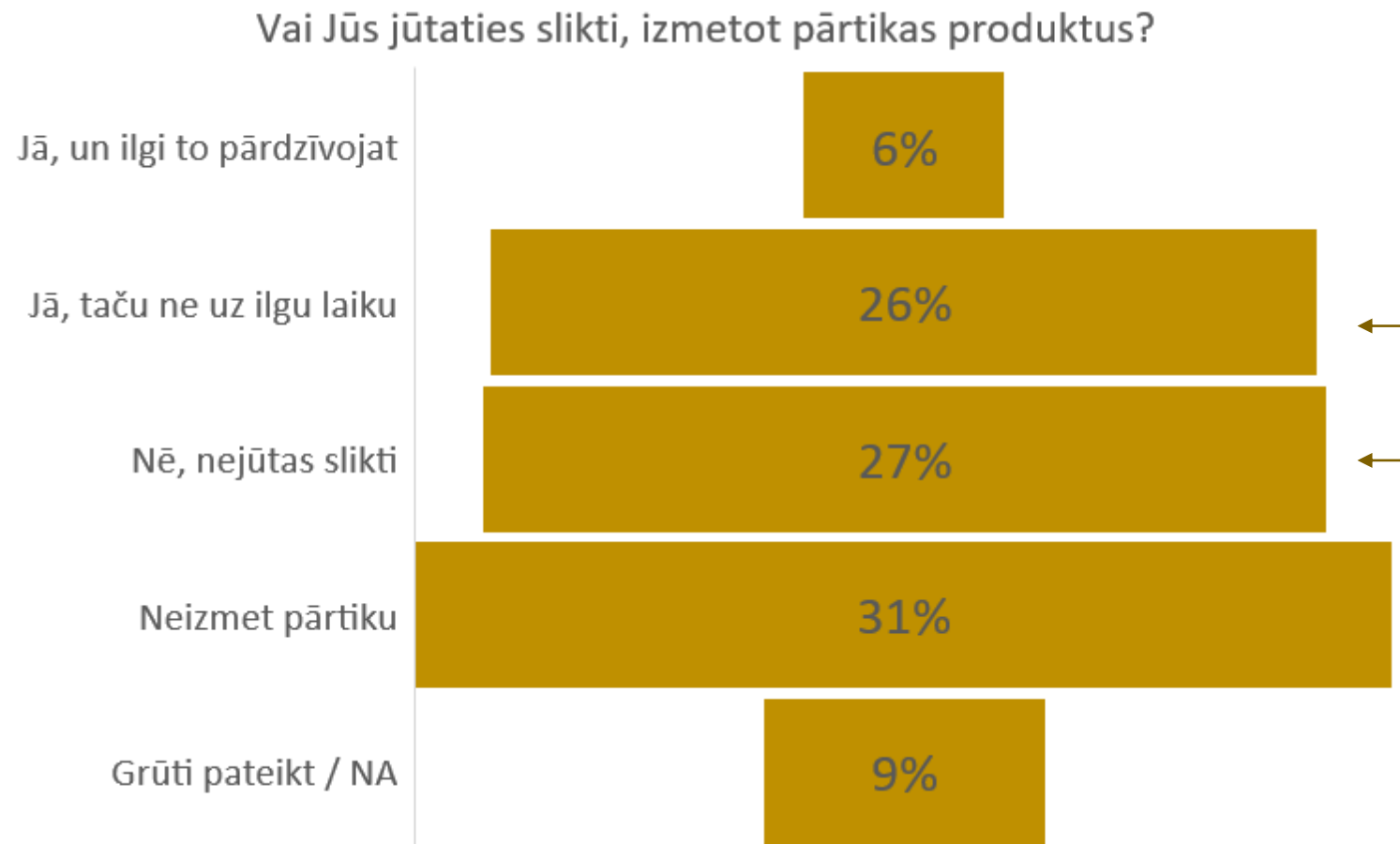
Cik informēti esam par jautājumiem, kas saistīti ar pārtikas atkritumiem? (3)

Ko Jūs visbiežāk darāt ar radītajiem pārtikas atkritumiem?

Vai saņemtās informācijas kvalitāte ir pietiekama?

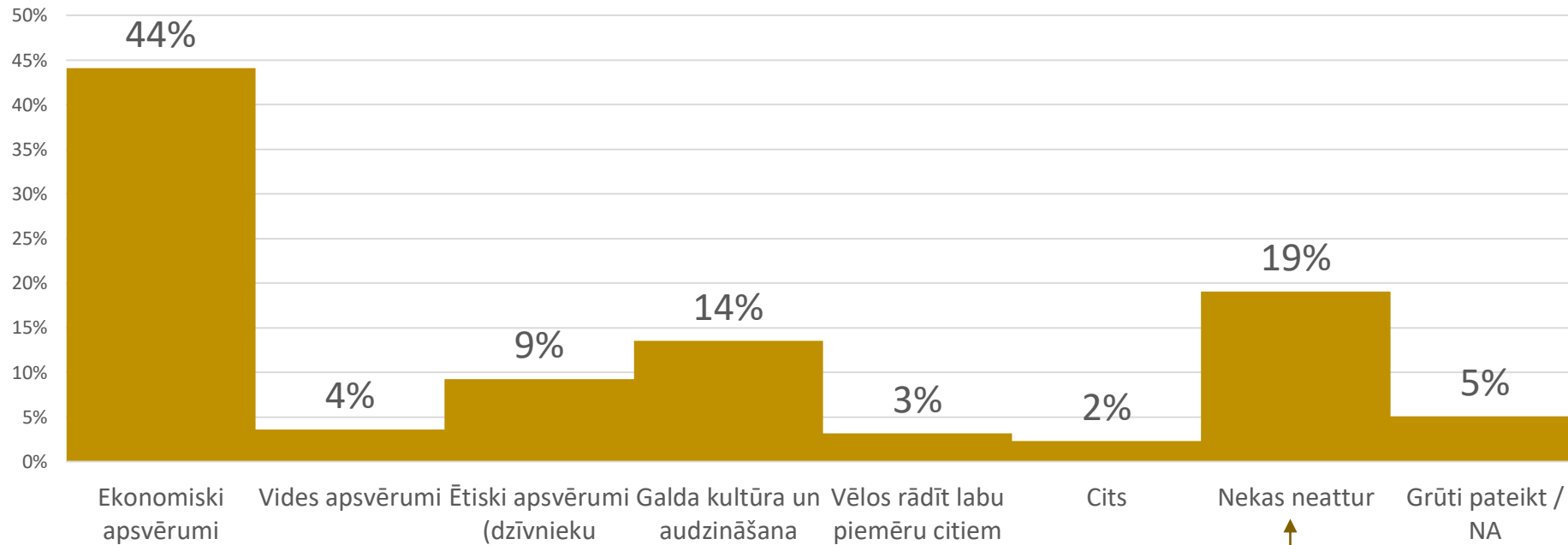
Ar kādām sajūtām izmetam pārtiku?

Komunikācijā fokusēties uz šīm grupām

Kādi iemesli attur no pārtikas izmešanas?

Lūdzu, norādiet galveno iemeslu, kas Jūs attur no pārtikas izmešanas

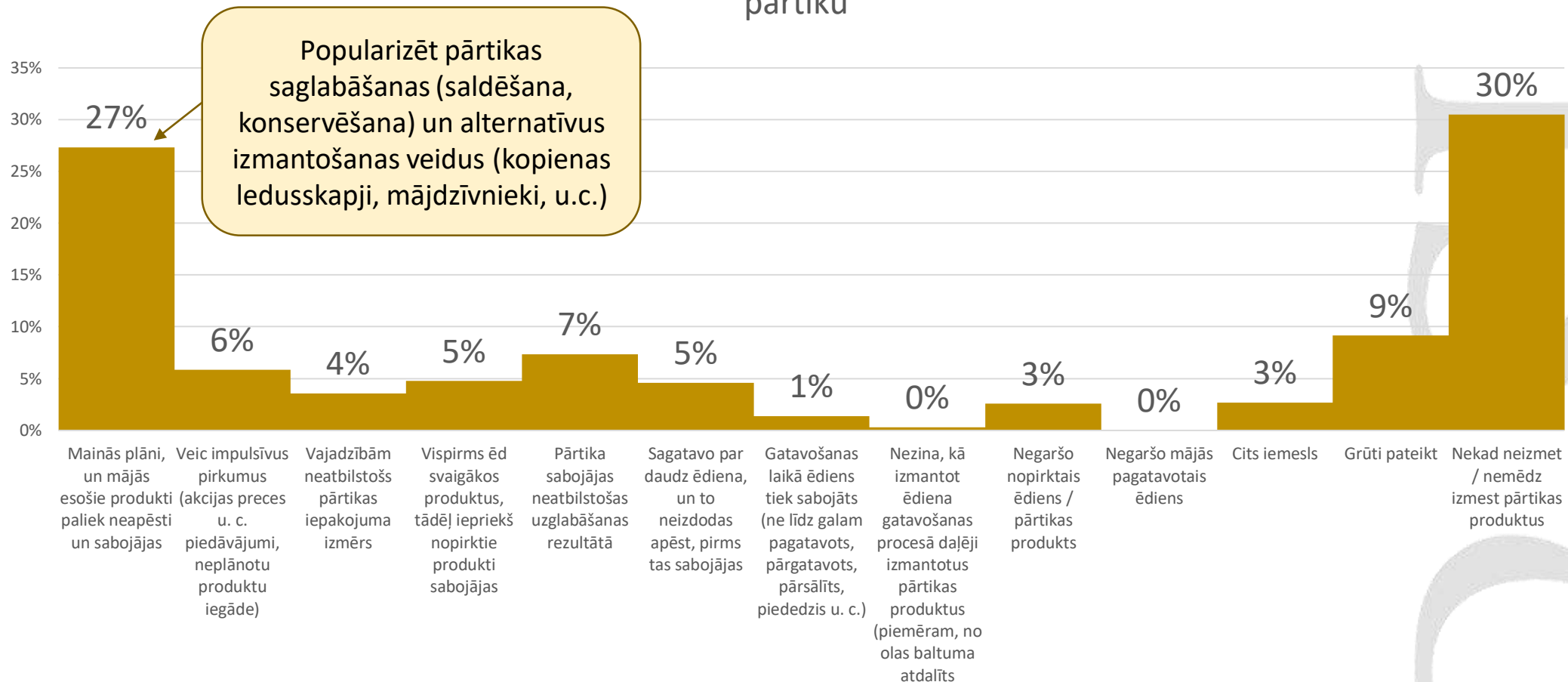
Komunikācijā parādīt ekonomisko ieguvumu no pārtikas atkritumu mazināšanas

Padziļināti pētīt šo grupu

Avots: Soloha, Raimonda; Kleinberga, Vineta; Dace, Elina, 2023, "Survey on household food consumption, food waste awareness, generation and practices: The case of Latvia, January 2023", <https://doi.org/10.48510/FK2/BDUEIO>, Rīga Stradiņš University Institutional Repository Dataverse, V2, UNF:6:ED1Gwb4smgloAUDBar+uQw== [fileUNF]

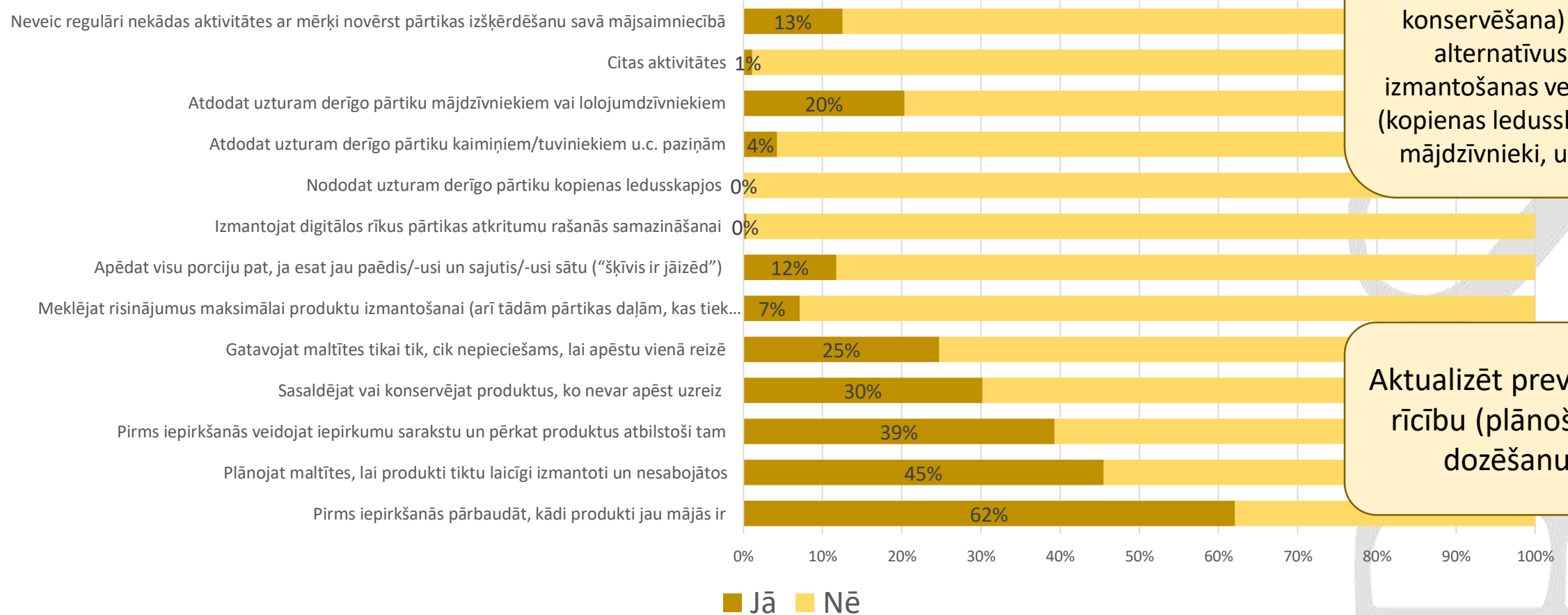
Kāpēc Latvijā izmetam pārtiku?

Lūdzu, norādiet galvenos iemeslus, kāpēc Jūsu mājsaimniecībā (tomēr) gadās izmest pārtiku

Ko darām, lai neradītu pārtikas atkritumus?

Kādas aktivitātes Jūs regulāri veicat, lai novērstu pārtikas izšķērdēšanu savā mājāsaimniecībā?

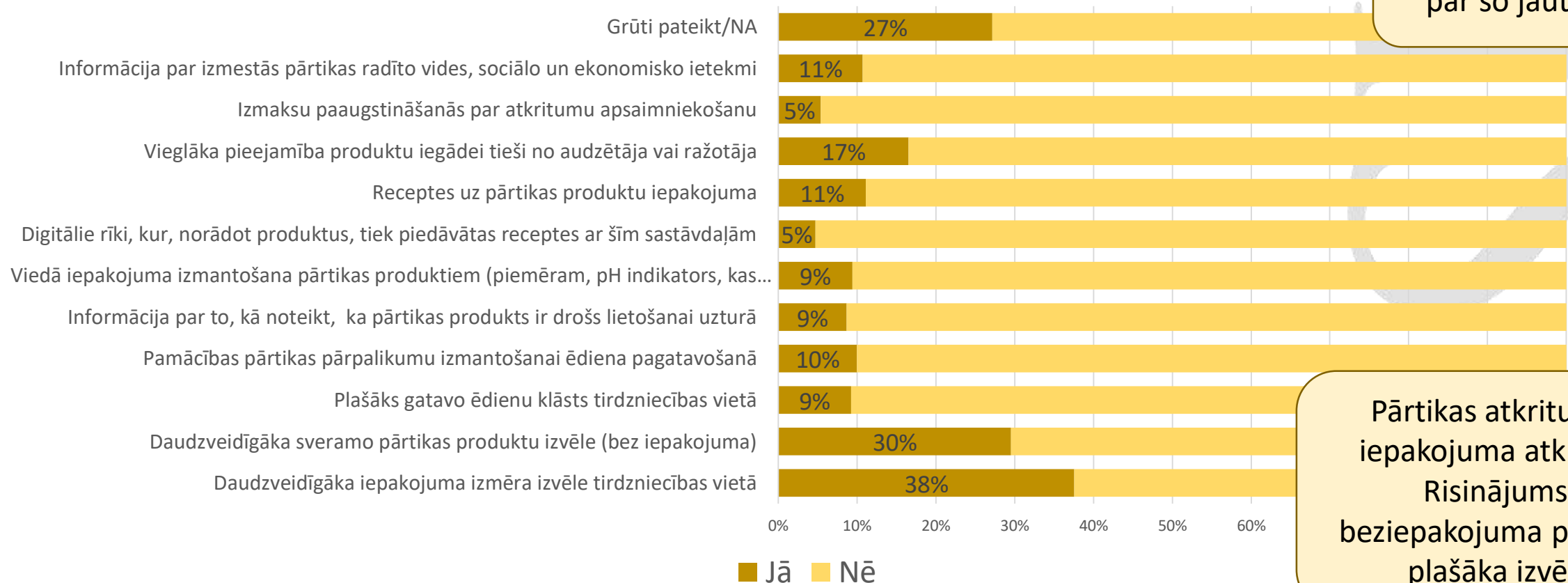

Popularizēt pārtikas saglabāšanas (saldēšana, konservēšana) un alternatīvus izmantošanas veidus (kopienas ledusskapji, mājdzīvnieki, u.c.)

Aktualizēt preventīvo rīcību (plānošanu, dozēšanu)

Kas palīdzētu mazināt pārtikas atkritumus?

Kuri pasākumi, Jūsaprāt, palīdzētu samazināt izmestās pārtikas daudzumu Jūsu mājāsaimniecībā?

Tikai 6% norādīja, ka trūkst informācijas par šo jautājumu

Pārtikas atkritumi vs iepakojuma atkritumi.
Risinājums –
beziepakojuma produktu
plašāka izvēle?

Secinājumi: komunikācijas izaicinājumi

- Iedzīvotāji nespēj novērtēt mājsaimniecības radīto atkritumu apjomu:
 - zināšanu trūkums par to, kas ir pārtikas atkritumi;
 - precīzu mērījumu trūkums.
- Tajā pašā laikā iedzīvotāji neatzīst, ka trūkst izpratnes par pārtikas atkritumu ietekmi un to mazināšanas veidiem. Padziļināti jāpēta, vai iedzīvotāju uzskati par informētību korelē ar uzvedību.
- Komunikācijā ir svarīgi aktivizēt gan preventīvo rīcību, gan alternatīvus pārtikas izmantošanas veidus tajā brīdī, kad mājsaimniecība saprot, ka pārtiku neizmantos.
- Veidojot naratīvu, prioritizēt ekonomisko ieguvumu no pārtikas iegādes plānošanas un dozēšanas, taču informēt arī par pārtikas atkritumu ietekmi uz klimatu, vidi, resursu pieejamību.

Paldies par uzmanību!

E-pasts:

vineta.kleinberga@rsu.lv

elina.dace@rsu.lv

raimonda.soloha@lu.lv

